

שיעור שלישי: המשך ודיני הגירות

תוכן:

טובל ושרץ בידו	פתיחה
הטפת דם ברית	א. גירות בתורת בעלות
בפני שלושה	יישוב הקושיות
טבילה בלילה	הסבר אחר ברמב"ם
גר שנוגד מהול	ב. הגדילו יכולים למחות
ד. גדר הטפת דם ברית	ג. גדר מעשה הגירות
	טבילה לפני המילה

פתיחה¹

תוספות בדף יא (ד"ה מטבילין) מקשה:

"והא דאמר' בריש בן סורר גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזור אחריו כו'."

מדברי הגמרא בסנהדרין רואים שיש מציאות של גר קטן מדאורייתא. מסביר התוספות:

"משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה כדאמר' בפרק הערל עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מן התורה דישאל גמור הוא ואית ליה ממון מן התורה כגון שירש את אמו ואי אתה צריך לחזור עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אין יורשין אותו."

לדבריו, לעולם גר קטן אינו מדאורייתא, אלא רק במקרה של מעוברת שנתגיירה, שלמרות שתחילת ברייתו כגוי, הוא נולד כיהודי.

א. גירות בתורת בעלות

רעק"א (בחיידושים כאן) מקשה, כל מה שהטבילה של האם מועילה לבנה, הוא רק למ"ד עובר ירך אימו, ולכן היא לא נחשבת כחציצה בפני טבילתו; אך הלכה כמ"ד עובר לאו ירך אימו, ולשיטתו הטבילה של האם לא תועיל לעובר, וא"כ גירותו היא מדין זכין, וחוזרת הקושייה שהיכי משכחת לה גר קטן מהתורה. ההפלאה (כאן) מוסיף להקשות, שגם דין זכין לא יועיל, שאין זכין לעובר, וא"כ היכי משכחת גר קטן דאורייתא, למ"ד עובר לאו ירך אימו.

¹ שיעור כללי שניתן בהיכל הישיבה בכ' אדר א, סוכם ונערך ע"י השומעים ובאחריותם.

תחילת שיעור זה היא חזרה על נקודה שנלמדה בשיעור הקודם בתוספת דברים. כדי לשמור על סגנון הדברים כמו שנאמרו במקורם, כל שיעור הובא בפנ"ע.

הרמב"ם כותב בהלכות עבדים (ח, כ):

"ישראל שתקף עכו"ם קטן או מצא תינוק עכו"ם והטבילו לשם גר הרי זה גר, לשם עבד הרי זה עבד, לשם בן חורין הרי זה בן חורין".

לדברי הרמב"ם, אם יש ילד קטן שמישהו כבש אותו תחת ידו, אז הוא בעצם הבעלים על אותו תינוק, והוא יכול לגייר אותו. מסביר הכסף משנה שהרמב"ם הוציא דין זה מסוגייתנו, שהבין שדברי רב הונא, שגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד, זה גם במקרה של ישראל שתקף קטן, ומגירו מדין בעלים. וכך מסביר התוספות ר"ד אצלנו.

השך ב"ד (שה נקודות כסף, א) אומר, שמצינו בפרק שני בקידושין (מב). שיש כוח לאפטרופוס לפעול בשביל יתומים קטנים, ומוכח מכאן שאפטרופוס פועל מדין בעלות ולא מדין זכין. רואים שיש כח לפעול על הקטן מדין בעלות, ובזה לא שייכת המגבלה של אין זכין לקטן.

אפשר להסביר עפ"י את דברי רש"י אצלנו (ר"ה על דעת), שמה שכתב שבי"ד נעשים לו אב, הכוונה שהבי"ד מקבלים כח של בעלות ממי שהביא את הקטן, ולכן יכולים לגייר אותו. ובזה רש"י מיישב את קושיית התוספות, שכאן אין חיסרון של אין זכין לקטן, בגלל שבי"ד בא בתורת בעלות, ולא בתורת זכין.

החתם סופר (שו"ת י"ד סי' רצה) מסביר, שלתוספות לא היה נוח לתרץ שהגירור כאן הוא מהדין של הגמרא בקידושין כפי שהסביר הש"ך, מכיוון ששם הגמרא דיברה רק לגבי אפטרופוס על קטני ישראל, שיכולים לזכות לקטן מדין בעלות, אך כאן אנחנו מדברים על זכין לגוי קטן, ואין ראייה מהגמרא שיש כח לבעלות הזאת גם לגבי גוי.

יישוב הקושיות

לפי ההסבר של הש"ך, מתורצת קושיית רעק"א וההפלאה דלעיל. כאן הגירור הוא מדין בעלות, שההורים של הקטן הם הבעלים עליו, ויכולים לגיירו מדין בעלות למרות שלא זכין לקטן, ולא קשה למ"ד עובר לאו ירך אימו היכי משכחת גר קטן דאורייתא, דמשכחת לה בגיור בתורת בעלות.²

ברמב"ם שהבאנו לעיל לגבי ישראל שתקף גוי קטן שיכול לגיירו, לא מובא הדין שהגדילו יכולים למחות. א"א להסביר שהרמב"ם לא פוסק את הגמרא הזאת, כי בהלכות מלכים הוא מביא במפורש את הדין שהגדילו יכולים למחות.

לפי ההסבר הנ"ל מיושב. הרמב"ם בהלכות מלכים מדבר על גיור מדין זכין, ובמקרה זה אם הגדילו יכולים למחות, אך בהלכות עבדים הגיור פועל מדין בעלות, ובזה לא שייך הדין של הגדילו יכולים למחות. לפי זה, במעוברת שהגיררה, גם לתוספות לא יהיה את הדין של הגדילו יכולים למחות, כי במקרה זה הוא מודה שהגירור הוא מדין בעלות. ובאמת הפתחי תשובה (י"ד רסח, ח) מביא מחלוקת בזה.

² ובמעוברת הסברא של החת"ס לא שייכת, כי ההורים וודאי נחשבים כבעלים על הקטן, וזה דומה לדין שהבאנו מהרמב"ם לגבי התוקף קטן, שודאי שיכול לגיירו מדין בעלות.

הסבר אחר ברמב"ם

האור שמח בהלכות עבדים מביא מקור אחר לדברי הרמב"ם שישראל שתקף גוי קטן יכול לגיירו. הוא כותב שהמקור לכך הוא מדברי הירושלמי ביבמות (ח, א):

"רבי יוחנן בעי הא בן קטן את מוהלו על כורחו. אפילו כבנו של אורכניס. רבי חזקיה בשם רבא הא כיני מצא בתוכה תינוק מושלך הטבילו לשום עבד. את מוהלו לשום עבד. לשום בן חורין את מוהלו לשום בן חורין. רבי יוחנן בעי לשום עבד הרי הוא כעבד אפילו כבנו של אורכניס. רבי אבהו ורבי אלעזר בשם ר' הושעיה לא אמר כן אלא וכל עבד איש מקנת כסף. עבדך איש את מוהלו על כורחו. בנך איש אין את מוהלו על כורחו. ..."

הגמרא מביאה מחלוקת האם אפשר לגייר גוי קטן בע"כ, ומביאה שבבנו של אורכניס שהוא שר חשוב ואינו תחת ידינו – א"א לגייר עד שאביו ימות; אך במי שתחת ידינו, לאחת מהדעות אפשר לגיירו בע"כ. מסביר האור שמח שזה המקור לדינו של הרמב"ם, ולא מהסוגיית שלנו כדברי הכס"מ, ולכן לא הביא שאם הגדילו יכולים למחות. כע"ז כותב הקרן אורה ביבמות (מז:), ומוסיף שהרמב"ן (שם) מביא שהירושלמי מדבר מדין זכין ולא מדין בעלות.³

ב. הגדילו יכולים למחות

הראשונים נחלקו בהגדילו יכולים למחות, האם המחאה עוקרת את הגירות למפרע, או רק מכאן ולהבא. הרשב"א בקידושין (כ"ג.) כותב שבזכות גמורה לא שייכת מחאה, כי בטלה דעתו אצל כל אדם. משמע שבגר קטן שהמחאה מועילה, משום שמגלה בדעתו שמעיקרא לא ניחא ליה, ועוקר את הגיור למפרע. וכן משמע מהרשב"א בשיטמ"ק אצלנו (ד"ה עוד כתב הרשב"א השני), שמקשה מדוע הוא נחשב גר ומגעו ביין כשר וקידושיו קידושין וכו', הרי יש חשש שימחה, ונמצא שלמפרע הוא היה גוי גמור. מפורש בדבריו שהמחאה עוקרת את הגירות למפרע.

כך משמע מדברי התוספות בסוף הסוגיית (ד"ה אביי). תוספות מסביר שאליבא דרבא, לא אומרים בגיורת קטנה שנביא לה קנס כדי שלא יהיה חוטא נשכר 'כיון דמן הדין לית לה שהרי עובדת כוכבים גמורה היא אם תמחה', ומוכח מדבריו שהמחאה פועלת למפרע. וכך משמע גם בריטב"א כאן.

הרא"ש בקידושין (א, כב) חולק:

"מכאן פוסקין דישאל מומר לעבודת כוכבים יורש את אביו מדקאמר ודילמא ישראל מומר לעבודת כוכבים שאני אף על גב דעשו לא ירש מאביו אלא לבניו הוריש הארץ שנתנו לו מ"מ כיון דיש לו דין ישראל להוריש אף על פי שאין עובד כוכבים מוריש לבניו לפי מאי דדחי ודילמא ישראל מומר שאני ה"ה נמי דיוורש את אביו. וכן מסתבר דאע"ג שחטא ישראל הוא לקדש האשה ולגרש. מ"מ אם

³ ואולי בגלל זה קשה לתוספות רק מהסוגיית בכתובת ולא מהירושלמי, מכיוון שהבין שיש מחלוקת בין הבבלי לירושלמי, כי בשניהם מדברים מדין זכין.

אפשר טוב לתתו ביד ב"ד דלא יהבינן ליה דאזיל ואכיל בעמיה כדאמרינן גבי קנס בכתובות (דף יא א) ואם ישוב יתנו לו ירושתו."

הרא"ש מוכיח מהסוגייה שלנו, שלא טוב לתת את הירושה לישראל מומר, למרות שמעיקר הדין הוא יורש את אביו, כדי שלא ישתמש עם הכסף לע"ז, כמו שמביאה הגמרא לגבי גירות קטנה. לפי דברי הרא"ש המחאה לא עוקרת את הגירות למפרע, אלא שחוששים שתשתמש עם הכסף לע"ז ולכן לא מביאים לא אותו, למרות שהיא יהודיה גמורה עד שתמחה.

כך משמע מדברי רש"י בסוגייה. רשי כותב (ד"ה יכולין למחות) 'ואם קדש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישאל מומר', משמע שרק אחרי המחאה הוא לא יכול לקדש, אך אם קידש לפני שמיחה, קידושו נחשבים קידושין גמורים, גם אם אח"כ יקום וימחה, כי המחאה פועלת רק מכאן ולהבא.

תוספות בסנהדרין (ס"ח: ד"ה קטן) כותב:

"ואף על גב דאמרינן בכתובות הגדילו יכולין למחות, הא אמרינן דכשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולין למחות, דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה בגופם ואין חסירים אלא קבלת מצות ומתוך שגדלו ולא מיחו היינו קבלה."

לא מסתבר שהפשט בתוספות שהגירות תלויה ועומדת עד גיל שלוש עשרה, ואז יתברר אם הוא באמת גר,⁴ שהרי תוספות מביאים שבכהאי גוונא משכחת לה גר קטן מדאורייתא, ולפי הסבר זה לא משכחת לה גר קטן מהתורה, כי גירותו תלויה ועומדת עד שיגדיל. משמע מדבריו שהגירות חלה, והמחאה מבטלת את הגירות מכאן ולהבא, כרש"י והרא"ש.

הרי"ף לא מביא את הדין של הגדילו יכולים למחות. אפשר להסביר שגם לשיטתו מחאה מועילה, ורק במקרה שהגירות פועלת מדין בעלות כמו שהבאנו מהש"ך, או שהקטן פועל בעצמו את הגירות, לא שייכת מחאה, ולכן הרי"ף לא הזכיר את הדין של הגדילו יכולים למחות.

אולי זו הכונה בדברי הרמב"ן (מובא בר"ן על הרי"ף כתובות ד. מדפי הרי"ף) שמסביר את הסיבה מדוע לפי הרי"ף מחאה לא מועילה, 'דא"כ מה כח ב"ד יפה', שדווקא במקרה שהבי"ד פועל מדין בעלות, אם הגירות לא תחול יש בכך פגיעה בכוחם של ב"ד, ולא מדבר בסתם גיור, ששם הבי"ד לא פועל בגירות אלא רק נוכח במקום.

⁴ רעק"א מציע אפשרות כזאת בתוספות. זה לא קשור למחלוקת האם יש ברירה או אין ברירה, שמכיוון שתולה עכשיו את המעשה, במה שיקרה אח"כ ממילא, זה לא קשור לדין האם יש ברירה.

ג. גדר מעשה הגירות

טבילה לפני המילה

הרש"ש אומר שדין התוספות שבמעוברת שנתגיירה הולד נחשב גר מדאורייתא, תלוי במחלוקת ראשונים. הגמרא ביבמות (זז:): אומרת שסדר הגירות הוא שמלים את הגר, ואח"כ מטבילים אותו, ונחלקו הראשונים האם הסדר הזה הוא לעיכובא.

תוספות שם (ד"ה מטבילין) כותב, שהסדר הוא לעיכובא. מקשה התוספות ממעוברת שנתגיירה, שהטבילה של האם מועילה לעובר, ולמרות שעדיין לא מלו אותו, ומתרץ שמכיוון שהעובר לא חזי עכשיו למילה, המילה לא מעכבת. הרמב"ן שם חולק. הוא מוכיח ממעוברת שהסדר לא מעכב, שכמו שבמעוברת הטבילה קודמת למילה, כך בכל גיור אם הקדים את הטבילה למילה – הגיור חל.

תוספות סובר שבטבילה לבדה הוא כבר נהיה גר, כמו אישה שמכיוון שלא ראויה למילה מתגיירת ע"י טבילה בלבד, וכשהוא יוולד מילתו תהיה מדין 'יהודי', ולכן אין להוכיח מכאן לשאר דיני גירות שהמילה היא חלק מתהליך הגיור. הרמב"ן חולק ומבין שגם במעוברת צריך למול את הוולד כחלק מתהליך הגיור, ולכן ניתן להוכיח מכאן לכל גר שהסדר לא מעכב.⁵

הרש"ש מוכיח שהתוספות שלנו סובר כתוספות בסנהדרין שהסדר מעכב, ולא כמו הרמב"ן. הרי תוספות מביא את הדין של מעוברת, כדי להסביר היכי משכחת לה גר קטן מהתורה ללא זכין, אך לפי הרמב"ן גם במעוברת צריך לדין זכין בשביל המילה, וללא המילה הוא לא יהודי גמור, וא"כ גם במעוברת הגיור הוא מדרבנן בגלל דין זכין. לכן מוכרחים להסביר בתוספות שבמעוברת העובר נהפך לגר כבר בטבילה של אימו, והמילה כשיוולד היא מדין ישראל ולא כחלק מהגירות.⁶

טובל ושרץ בידו

הנימוק"י ביבמות (זז:): מסביר שצריך להקדים את המילה לטבילה, כדי שלא יהיה כטובל ושרץ בידו. סברא זו מתאימה לשיטת התוספות, שעיקר הגירות היא הטבילה ולכתחילה צריך להסיר את העורלה לפני הטבילה, כדי שלא יהיה טובל ושרץ בידו. לכן במעוברת תוספות מבין שהטבילה לבדה מספיקה, כי אין כאן חסרון בכך שלא מל, כי אין באפשרותו למול, ולא נחשב כטובל ושרץ בידו.

הרמב"ן הבין שהמילה היא לא תנאי כדי שלא יהיה כטובל ושרץ בידו, אלא שהיא חלק גמור מהגירות, לכן הבין הרמב"ן שגם במעוברת צריך את שני המרכיבים, וניתן להוכיח מכך שטובלת ואח"כ מלים את הוולד שהסדר לא מעכב בכל גירות.

⁵ נפק"מ האם צריך למול לפני ב"ד או שצריך כוונה לשם גירות במילה, שלפי הרמב"ן המילה היא מדין גירות ולכן צריך כוונה ובי"ד, אך לפי תוספות המילה היא בתורת מילה של יהודי, ודינה ככל מילה רגילה.

⁶ הריטב"א מביא את התירוץ של תוספות לגבי מעוברת, אך משנה וכותב שמדובר בשפחה מעוברת. לפי ההסבר שלנו מובן, שהריטב"א רצה להימלט ממחלוקת של תוספות והרמב"ן, ולכן דיבר דווקא בשפחה שהגיור הוא בע"כ ואולי בכהאי גוונא שהגירות לא נעשית מדעת (אלא מדין בעלות) דיני הגירות שונים, ולכו"ע הטבילה עצמה מספיקה כדי להופכו לגר גם בלי המילה.

הטפת דם ברית

הגמרא בשבת (קלה.) מביאה מחלוקת בין רשב"א לרבנן לגבי גוי שבא להתגייר כשהוא כבר מהול, שלרשב"א לא צריך הטפת דם ברית, ולרבנן צריך להטיף דם ברית. מסביר הרמב"ן (הובא בר"ן יבמות טז. מדפי הרי"ף) שלרשב"א לא צריך להטיף דם ברית, מכיוון שהגוי הזה הוא כמו אישה שלא חייבת במילה כי אין לה עורלה. אך רבנן מחלקים, שכאן יש אפשרות לעשות הטפת דם ברית, אך באישה גם הטפת דם ברית לא שייכת ולכן טבילה בלבד מספיקה כדי לגיירה.

הרמב"ן מקשה מאי שנא ממעוברת ואישה שהטבילה מועילה גם ללא המילה, וכך גם אצלנו הטבילה תועיל גם ללא הטפת דם ברית. ומתוך שבעובר שייך מילה לכשיתגייר, אך באישה לא שייכת מילה כלל, וא"א להביא מכך ראייה לגר שמל בגיותו. רואים מתירוץ הרמב"ן שהמילה במעוברת היא גמר הגיור, והטבילה לבדה לא מועילה, וזה לשיטתו.

בפני שלושה

הגמרא ביבמות (מו:.) אומרת שצריך שיהיו ג' דיינים בגיור, כי כתוב 'משפט' בעניין גירות. תוספות (יבמות מה: ד"ה מי) סובר שכל זה נאמר לגבי קבלת המצוות ולא לגבי הטבילה. הטור (י"ד רסח) מביא דעות החולקות וסוברות שצריך שלושה גם במילה ובטבילה. הב"י מסביר שהטור למד זאת מהרמב"ן המצריך ג' דיינים גם במילה וגם בטבילה. הב"ח מביא שהרמב"ם חולק על הרמב"ן, ולשיטתו צריך שלושה בטבילה בלבד.

כל אחד הולך כאן לשיטתו. לרמב"ן המילה והטבילה הם שני מרכיבים של הגירות, הא בלא הא לא סגי, ולכן צריך ששניהם יהיו הפני בי"ד של שלושה. הרמב"ם סובר כמו תוספות שהמילה היא רק כדי שלא יהיה כטובל ושרץ בידו, ואילו עיקר הגירות זה הטבילה, ולכן לשיטתם רק על הטבילה חלים דיני הגירות שצריכה להיות בפני שלושה.

טבילה בלילה

הגמרא ביבמות (מו:.) אומרת שטבילת גר צריכה להיות דווקא ביום. הרשב"א מביא בשם הרמב"ן (שם) שאם בכל זאת הטבילו אותו בלילה – הטבילה מועילה, מכיוון שהמילה הייתה ביום, הטבילה היא רק גמר דין, ואפשר לגמור את הדין ביום. הריטב"א (שם) חולק במפורש וסובר שטבילה בלילה לא מועילה אפילו בדיעבד, 'דכיון שהוא עיקר הגירות כתחלת דין הוא, שאם דנו אותו בלילה שאין דינו דין'.

מחלוקת הריטב"א והרמב"ן תלויה במחלוקת לעיל. לפי הרמב"ן המילה והטבילה הם שני חלקים של הגירות, לכן אם מלו את הגר ביום, נחשב שהתחילו את הדיון בגירות; הטבילה היא רק גמר דין של הגירות שהתחילה בעת המילה, ולכן אם התעכבו עם הטבלה עד הלילה – דיניהם דין. אך לשיטת הריטב"א המילה היא רק הכשר מצווה בשביל הטבילה שהיא עיקר הגירות, שלא תהיה כטובל ושרץ בידו, ולכן אם הטבילה הייתה בלילה, נחשב שהתחילו את הדין בלילה – והגירות לא חלה.

גר שנולד מהול

תוספות ביבמות (מו: ד"ה דרבי יוסי) מביא חידוש של בה"ג:

"כתב בה"ג דגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וקטן שנולד כשהוא מהול אין צריך להטיף וטעמא דקטן שלא היתה לו ערלה מעולם אין צריך אבל גר שהיתה לו ערלה ומילתו אינה מילה צריך להטיף דם ברית."

לפי הבה"ג יש לחלק בין קטן שנולד בלי עורלה, שלא צריך הטפת דם ברית כי מילה לא שייכת בו, לבין ערל שהייתה לו עורלה והסירה לפני שהתגייר, שחייב לעשות הטפת דם ברית, כי כשהייתה לו עורלה דין מילה חל עליו, והמילה שעשה בגיותו אינה כלום, ולכן צריך לעשות הטפת דם ברית כדי לקיים מצוות מילה. לפי סברא זו, גר שנולד מהול, לא צריך להטיף דם ברית, שהוא כמו ישראל קטן שמצוות המילה לא שייכת בו ומעולם לא התחייב בה. וכך כתב השלטי גיבורים (שבת נד: בדפי הריף) בהסבר דברי הבה"ג:

"אבל אם לא היה לו ערלה מעולם שכשנולד בגיותו נולד כשהוא מהול, אין צריך להטיף ממנו דם ברית כשבא להתגייר."

אמנם הרמב"ן בשבת (קל"ה:) סובר שגם בגוי קטן שנולד מהול, צריך הטפת דם ברית כשיתגייר. הרמב"ן לשיטתו שהמילה היא מרכיב מרכזי בגירות, ולכן גם אם נולד מהול זה לא מועיל, שצריך לעשות הטפת דם ברית כדי שהגירות לא תהיה חסרה. לעומתו תוספות סובר שהמילה אינה חלק עיקרי בגירות, ולכן אפשר לגיירו ע"י טבילה בלבד גם בלי הטפת דם ברית.

ד. גדר הטפת דם ברית

הזכר יצחק (סי' א) מדייק מדברי הרמב"ם בהלכות מילה (א, ז) שכתב:

"גר שנכנס לקהל ישראל חייב מילה תחלה, ואם מל כשהיה עכו"ם צריך להטיף ממנו דם ברית ביום שנתגייר, וכן קטן שנולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ביום השמיני, אנדרוגינוס והוא הילוד שיש לו זכרות כזכר ונקבות כנקבה צריך למול אותו בשמיני, וכן יוצא דופן ומי שיש לו שתי ערלות מלין את שתיהן בשמיני."

בתחילת דבריו כותב הרמב"ם 'חייב מילה תחילה', ומשמע שסובר כרמב"ן שהסדר מעכב. אך לגבי קטן שנולד מהול, הרמב"ם כותב שצריך להטיף דם ברית אך לא מזכיר שצריך שזה יהיה תחילה, ומשמע שבמקרה זה הסדר לא מעכב. וצריך להבין שהרי אם הטפת דם ברית באה להחליף את המילה, מדוע דיניה שונים מהמילה עצמה.

מסביר הזכר יצחק, שלפי הרמב"ם הטפת דם ברית אינה חלק ממעשה הגירות, אין כאן עורלה שמעכבת את יהדותו, אלא רק פעולת גיור כדי להופכו ליהודי. כמו שהרמב"ם (פר"א יא, ב) כותב לגבי הזאה של פרה אדומה, שבהזאה השנייה יכול לטבול לפני הזאה, כי הטומאה כבר הסתלקה, וההזאה באה רק כמעשה טהרה לסיום את ימי טומאתו, ולכן יכול לטבול גם לפני ההזאה. וכך גם בהטפת דם ברית, מכיוון שהטומאה איננה, וההטפת דם ברית היא רק מעשה טהרה, אפשר לעשותה גם אחרי הטבילה.

אמנם ברמב"ם באיסורי ביאה (יד, ה) משמע לא כך שכותב:

"אין הקדוש ברוך הוא מביא עליהן רוב פורענות כדי שלא יאבדו אלא כל העכו"ם כלין והן עומדין, ומאריכין דבר הזה כדי לחבבן, אם חזר בו ולא רצה לקבל הולך לדרכו, ואם קיבל אין משהין אותו אלא

מלין אותו מיד, ואם היה מהול מטיפין ממנו דם ברית ומשהים אותו עד שיתרפא רפואה שלימה, ואחר כך מטבילין אותו.⁷

משמע שגם בהטפת דם ברית צריך שהטבילה תהיה דווקא לאחר שמטיפים ממנו דם ומתרפא. קשה מהרמב"ם כאן על הדיוק של הזכר יצחק מהרמב"ם בהלכות מילה.⁷

אולי זה קשור לדיון שראינו לעיל. אם הצורך בטבילה לפני המילה היא כדי שלא יהיה טובל ושרץ בידו, אפשר לומר שבמקרה שאין לו עורלה אין כאן 'שרץ בידו', ולכן אפשר לעשות את ההטפת דם ברית אחרי המילה. אפשר לדחות, שגם גוי מהול נחשב כערל כל עוד לא התגייר. הגמרא בנדרים אומרת שהנודר מערלים אסור בכל הגויים, וגם גוי מהול מוגדר כערל לעניין זה. אפשר לומר שגם לענייננו, כל עוד לא עשה הטפת דם ברית הוא מוגדר כערל, ונחשב כטובל ושרץ בידו, וצ"ע.

הוספה ממו"ר רה"י שליט"א: ועיין בכל זה בספר מנחת אברהם לאבי מורי זצ"ל בחלק ב', בעניין גר קטן (ס' כא), ותן לחכם ויחכם עוד.

⁷ אפשר לתרץ שזה תלוי בגירסאות בהלכות מילה. ברמב"ם פרנקל מביאים שתי גירסאות 'ביום שהתגייר' או 'ביום שנתגייר', ואולי זה קשור לענייננו, וצ"ע.